

Lwów, dnia 19. października 1904.

Aleg. 322

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o sprawozdaniu c. k. Rady szkolnej krajowej, odnoszącem się do stanu państwowych szkół przemysłowych i handlowych w Galicyi.

Wysoki Sejmie!

Ostatnie sprawozdanie komisji przemysłowej przedłożone Wysokiemu Sejmowi przedstawiało stan szkolnictwa przemysłowego w naszym kraju po koniec roku 1901/1902. Sprawozdanie obecne przynosi daty odnoszące się do roku 1902/1903. Co do liczby szkół przemysłowych i handlowych państwowych, nie zaszła żadna zmiana; istnieją: wyższa szkoła przemysłowa w Krakowie, szkoła przemysłowa we Lwowie, szkoły zawodowe przemysłu drzewnego w Zakopanem i Kołomyi, szkoła ślusarska w Świątnikach, szkoła kowalska w Sułkowicach i Akademia handlowa we Lwowie.

Frekwencya wszystkich 7 szkół wynosiła w roku 1902/1903 uczniów 1353, co w porównaniu do roku 1901/1902, kiedy uczęszczało uczniów 1406, wykazuje liczbę mniejszą o 53 uczniów w ogólności. Przechodząc do szczegółów, okazuje się, że w szkole przemysłowej we Lwowie ubyło 45 uczniów, w szkole zawodowej w Zakopanem 22 uczniów, przybyło zaś w Akademii handlowej we Lwowie 16.

C. k. Rada szkolna krajowa ubytek w szkole przemysłowej we Lwowie w liczbie 45 uczni tłumaczy tą okolicznością, że w roku 1902/1903 nie odbywał się kurs słoju, który w ubiegłym roku przyspożył był szkole przemysłowej we Lwowie znacznie większą liczbę uczniów.

W szkole zawodowej w Zakopanem ubyło 22 uczniów, wyjaśnienia na powód tego ubytku komisja przemysłowa w sprawozdaniu c. k. Rady szkolnej krajowej, żadnego nie znajduje.

Frekwencya uczniów Akademii handlowej we Lwowie zwiększyła się natomiast o 16 uczni, co jest dobrym i pocieszającym objawem, bo dowodzi, że szkoła ta przynosi pożytek i znajduje uznanie w sferach interesowanych.

Szkoła przemysłowa w Krakowie co do liczby oddziałów i kursów specjalnych wykazuje urządzenie w roku szkolnym 1903/1904 osobnego kursu 5-cio miesięcznego dla kształcenia sił pomocniczych dla budowy dróg wodnych i regulacji rzek, który w myśl reskryptu ministerjalnego z d. 21. października 1903. L. 33446 miał się rozpocząć w dniu 15. listopada 1903.

Również w roku 1903/1904 został przygotowany kurs chemii fermentacyjnej ze szczególnem uwzględnieniem gorzelnictwa. Kurs ten ma za zadanie: 1) uczniom IV. kursu chemii technicznej dać sposobność specjalnego wykształcenia się w technologii przemysłu fermentacyjnego, 2) gorzelnikom praktycznym dać możność uzupełnienia wiadomości, 3) właściciele gorzelń obznajomić z bakterjologią wszystkich gałęzi przemysłu fermentacyjnego.

Na cele tego kursu i urządzenie pracowni technologicznej c. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty reskryptom z d. 8. kwietnia 1903 L. 7804 asygnowało z funduszów państwowych kor. 21.500. W najbliższym czasie nastąpi systemizowanie osobnej siły nauczycielkiej dla technologii przemysłu fermentacyjnego.

Tym sposobem stanie się niezbędnym postulatom krajowym o tyle przynajmniej zadość, że szkoła przemysłowa krakowska będzie przygotowywała własne krajowe siły, tak ważne i potrzebne wobec gospodarstwa gorzelnianego, a nadto przysposobi siły zawodowe dla bliskich na szersze rozmiary inwestycji w dziedzinie budownictwa wodnego.

Komisya przemysłowa poczuwa się także do obowiązku zwrócenia się do Reprezentacyi krajowej w Radzie Państwa, aby nacisk na c. k. Rząd wywarła i budowę nowego zakładu wyjednała tem więcej, że c. k. Rząd ma wielkie ułatwienie w tem, że gmina miasta Krakowa ofiarowała grunt bezpłatnie pod budowę nowego gmachu. Obecne zabudowania nie czynią zadość potrzebie, gdyż pomieszczenie szkoły jest złe, niedostateczne i warunkom nieodpowiadające. Z braku miejsca w głównym budynku szkoła musi być pomieszczona częściowo w wynajętych lokalach, co uniemożliwia dokładny nadzór i jednolite kierownictwo.

Szkoła przemysłowa we Lwowie pod względem ustroju szkolnego nie uległa żadnej zmianie, rozwija się dobrze i normalnie. Szkoła posiada oddział przemysłu budowlanego dla murarzy, cieśli i kamieniarzy, oddział przemysłu artystycznego, salę publiczną rysunków i modelowania, szkołę przemysłową uzupełniającą dla przemysłu metalowego i przemysłu artystycznego, tudzież szkołę koronek i haftów dla kobiet.

Dla wszystkich oddziałów jest wypracowany plan nauki, zatwierdzony przez Ministerstwo.

Plany te od kilku lat obowiązujące okazały się odpowiedniami, a najlepszy tego dowód, że co roku cały zastęp uzdolnionych w różnych zawodach pracowników, opuszcza szkołę i znajduje pomieszczenie bądź w przedsiębiorstwach przemysłowych, bądź w warsztatach. Szczególniej wyroby ślusarskie odznaczają się dokładnością i artystycznym wykonaniem i mogą śmiało konkurować z wyrobami obcemi.

Celem dalszego rozwoju szkoły koniecznem jest lepsze i celowi jej odpowiadające pomieszczenie. W obecnym budynku — jak już w poprzednich sprawozdaniach wykazano — który był obliczony na frekwencyę 200 uczniów, uczęszcza na naukę około 500 uczniów, istnieje zatem przepełnienie, co na dalszy rozwój szkoły wpływa bardzo ujemnie.

Komisya przemysłowa w ostatnich sprawozdaniach swych proponowała rozszerzenie szkoły, choćby tymczasowe, przez wynajęcie lokali w domach prywatnych.

Obecnie komisya przemysłowa sądzi, że raczej należałoby pomyśleć o nowym budynku, a to tem więcej, że istnieje konieczna potrzeba rozszerzenia szkoły, co do jej ustroju wewnętrznego. Budowa zatem nowego i większego gmachu szkoły przemysłowej, byle nie jak projektują, na Żelaznej wodzie lub innem przedmieściu ze względu na zbytnią odległość, okazuje się konieczną i niezbędną. Budynek dzisiejszy mógłby być użyty na pomieszczenie Akademii handlowej lwowskiej, która jest bardzo źle umieszczona, ma lokal nadzwyczaj wilgotny i zimny do tego stopnia, że niektóre lokale muszą już opalać począwszy od miesiąca września.

W szkole przemysłowej Lwowskiej nie istnieje dotąd dział chemiczny, jakoteż dział ceramiczny, o które się Izba handlowa i Rada miasta Lwowa od wielu lat upominają, nie istnieje także kurs destylacyi produktów naftowych.

Komisya przemysłowa spodziewa się, że c. k. Rada szkolna krajowa weźmie te okoliczności pod swoją rozważę.

Srodki naukowe szkoły przemysłowej lwowskiej, jak biblioteka, zbiory okazów i modeli, narzędzia i maszyny warsztatowe pomnażały się ciągle bądź przez zakupno dotacyi, bądź z darów, a wartość ich wynosiła z końcem roku 1902 kor. 156.050.

Szkoła zawodowa przemysłu drzewnego w Zakopanem ukończyła 25-ty rok swego istnienia, rozwija się normalnie. Szkoła składa się z oddziałów stolarstwa meblowego, tokarstwa, ciesielstwa, snycerstwa ornamentacyjnego i snycerstwa figuralnego.

Szkoła znajduje się w bardzo nędznym pomieszczeniu, gdyż mieści się w dwóch starych budynkach drewnianych od wielu lat nienaprawianych, potrzebuje koniecznie nowego i celowi odpowiedniego budynku.

Sprawa nowego budynku dla szkoły w Zakopanem została poruszona pismem Wydziału krajowego, który zażądał od c. k. Rady szkolnej krajowej szkiców tego budynku. Szkice tymczasowe wypracowane przez Dyrekcyę szkoły, będą podstawą do dalszych rokowań w tym kierunku, skoro tylko sprawa gruntu pod budowę będzie rozstrzygnięta.

Szkoła zawodowa przemysłu drzewnego w Kołomyi istnieje od lat 9 i posiada te same oddziały co szkoła zakopańska, utrzymuje styczność z miejscowym i okolicznym przemysłem stolarskim. Oprócz zwykłych robót wskazanych tokiem nauki, wykonała szkoła 60 modeli dla stolarzy, tokarzy i cieśli, które ofiarowała bezpłatnie tamtejszej szkole przemysłowej uzupełniającej. Szkoła w Kołomyi pomieszczona jest w dwóch wynajętych domach prywatnych. Pomieszczenie to jest niewłaściwe; izdebki są szeszupłe, schody liche drewniane, urządzenia niżej krytyki, tak, że pomieszczenie to urąga najprostszym wymaganiom higieny i bezpieczeństwa na wypadek ognia. Z powodu braku miejsca dyrekcya odmawia co roku przyjęcia zgłaszającym się uczniom, co się dzieje z krzywdą kraju.

Szkice na budowę szkoły w Kołomyi były już dawniej opracowane, lecz sprawa budowy nie stała się dotąd aktualna z powodu rozmaitych trudności lokalnych, których jednakowoż c. k. Rada szkolna krajowa nie wyjaśnia.

Tak szkoła w Zakopanem jak i w Kołomyi wymagają koniecznie, aby na nie zwrócić baczniejszą uwagę. Należałoby zbadać stan budynków, o ile potrzebują naprawy i konserwacyi, również jak stoi sprawa z wodą do picia.

Szkoła ślusarska w Świątnikach ukończyła 15. rok istnienia, rozwija się pomyślnie i stoi na tej wysokości, że wyroby jej nie tylko mają zbyt, ale mogą konkurować z wyrobami obcemi. Tak jak w latach poprzednich, werkmistrze bywają wysyłani do wzorowych zakładów fabrycznych, celem dalszego kształcenia się zawodowo, a po wydoskonaleniu się wracają do szkoły i bywają użyci do podejmowania nowych robót w warsztacie szkolnym.

W roku ubiegłym wprowadzono do zakładu naukę wyrabiania okien ozdobnych. Ukończono również prace przygotowawcze do fabrykacyi zamków meblowych przez tamtejszą spółkę ślusarską. Dla jednej z firm wiedeńskich, która corocznie potrzebuje około 10000 sztuk pewnego rodzaju zamków, wykonali majstrowie świątniccy 400 sztuk żelaznych zamków na okaz, a po ich przyjęciu zamówiono dalszych 700 sztuk. Zamówienie to otrzymała Dyrekcyja za pośrednictwem Ministerjum handlu.

Wobec tak znacznego zamówienia okazuje się, że wyrób zamków jest dobry i jest nadzieja, że wyrób ten przysporzy ślusarzom zarobku i stworzy nowe źródło dochodu.

Szkoła kowalska w Sułkowicach posiada obecnie nowy murowany budynek szkolny, wystawiony kosztem 27000 koron i będzie wyposażona w odpowiednie urządzenia maszynowe, na sprawienie których c. k. Ministerjum Wyznań i Oświaty przeznaczyło reskryptem z dnia 12. marca 1903 L. 3089 koron 5660 z funduszów państwa. Na środki naukowe otrzymuje szkoła dotacyę państwową w kwocie kor. 2000 rocznie. Trudności, na jakie natrafiało działanie szkoły w kierunku wprowadzenia produkcji maszynowej towarów żelaznych, bez których przemysł miejscowy nie mógł skutecznie walezyć z obcą konkurencją, został usunięty. Tamtejsze towarzystwo kowali otrzymało bowiem od Sejmu krajowego potrzebne środki na wybudowanie kuźni związkowej w sąsiedztwie szkoły, a od c. k. Ministerstwa Handlu maszyny i przyrządy. Jest również nadzieja, że c. k. Ministerjum Handlu na wniosek Rady przyboocznej dla popierania przemysłu przeznaczy znacniejszą kwotę z funduszów państwowych. W ten sposób akcyja około podniesienia przemysłu kowalskiego w Sułkowicach weszłaby na lepsze tory zapewniające rozwój i powodzenie.

W roku ubiegłym wykonano w warsztatach zakładu 400 łożek żelaznych dla wojska, oraz znaczną ilość innych wyrobów kowalskich i ślusarskich. Akademia han-

dłowa rozwija się bardzo pomyślnie, a frekwencja jej w roku szkolnym 1902/1903 zwiększyła się o 16 uczniów, co dowodzi, że zakład ten znajduje uznanie u sfer interesowanych i odpowiada potrzebom kraju.

W roku ubiegłym ukończyła Akademia pierwszy okres nauki czteroletniej, według planu nadanego jej przez c. k. Ministerstwo Wyznań i Oświecenia w roku 1899.

Akademii handlową opuściło z końcem roku szkolnego 1902/1903 8 pierwszych abiturjentów z absolutoryami, którym w myśl reskryptu ministerialnego z dnia 29 grudnia 1902 L. 49706 i w myśl ustawy wojskowej §. 25 lit. a) przysługuje prawo jednorocznej służby. Wartość środków naukowych Akademii handlowej we Lwowie wynosiła 25.280 kor., a na pomnażanie zbiorów służy dotacja roczna 4000 kor.

Od roku szkolnego 1903/1904 wchodzi w życie nowy plan nauki wydany reskrytem c. k. Ministerstwa dla wyższych szkół handlowych. Również i dla szkoły handlowej uzupełniającej wchodzi w życie nowy plan nauki, wypracowany za inicjatywą Izby handlowo-przemysłowej Lwowskiej, przez grono nauczycielskie, a zatwierdzony przez c. k. Ministerstwo.

W ubiegłym roku szkolnym czyniono starania około otwarcia w Akademii handlowej specjalnych kursów wieczornych dla mężczyzn dorosłych, pragnących pogłębić swe wiadomości zawodowe; kursa te za odpowiednią opłatą weszły już w życie z rokiem szkolnym 1903/1904. Według zdania Izby handlowo-przemysłowej zachodzi we Lwowie potrzeba utworzenia podobnych kursów dla kobiet, któreby im ułatwiły zatrudnienie w handlach i biurach. Poczynione w tym kierunku wnioski c. k. Rady szkolnej krajowej uzyskały aprobatę c. k. Ministerstwa i kurs ten zostanie prawdopodobnie otwarty z początkiem roku szkolnego 1904/1905, jeżeli nie stanie temu na przeszkodzie brak miejsca w zbyt szczupłym gmachu szkolnym.

Komisja przemysłowa poruszyła w roku zeszłym potrzebę założenia przy lwowskiej Akademii handlowej, niższej szkoły handlowej, na wzór szkół podobnych w innych krajach koronnych, która wobec rozwijającego się coraz więcej przemysłu i handlu okazuje się niezbędnie potrzebną. Przemysł i handel wymaga pośredników handlowych między kupcami i odbiorcami z jednej a producentami z drugiej strony. Tej kategorii ludzi kraj nasz wcale nie posiada, na czem przemysł i handel ponosi ogromną szkodę, gdyż kraj nasz przepelniony jest całą falangą podróżujących, którzy sprowadzają do kraju naszego całemi masami obcy towar.

C. k. Rada szkolna krajowa nie zapoznając doniosłości praktycznej takiej szkoły dla rozwoju naszego przemysłu i handlu, stwierdza jednak, że ze względu na szczupłość ubikacji, któremi Akademia rozporządza, nie może być na razie mowy o założeniu takiej szkoły. Okazuje się więc rzeczą konieczną dążyć do tego, aby Akademia handlowa w jak najkrótszym czasie otrzymała nowy budynek szkolny, odpowiadający jej potrzebom. Budowa nowego gmachu szkolnego jest tem więcej potrzebną, że obecny jest nie tylko o wiele za szczupły, lecz pod względem higieny z powodu ogromnej wilgoci wprost niemożliwy. Komisja przemysłowa ośmiela się sprawę tę c. k. Radzie szkolnej krajowej polecić pod rozwagę.

Komisja przemysłowa w ostatnich swych sprawozdaniach zaznaczyła z ubolewaniem, że udział Galicyi w funduszach państwowych na rzecz szkolnictwa przemysłowego nie jest taki, jakby należało, w porównaniu do innych krajów w Radzie państwa reprezentowanych. Galicya jest stanowczo upośledzona, a udział jej w funduszach państwowych jest znacznie mniejszy od innych krajów, czy to w stosunku do ludności, czy to w stosunku obszaru, czy też w stosunku do opłacanego podatku.

Komisja przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Przyjmuje się do wiadomości sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie szkół państwowych przemysłowych i handlowych za rok 1902/1903.

2. Wzywa się c. k. Rząd ponownie o przyspieszenie budowy gmachu dla szkoły przemysłowej w Krakowie na gruntach przez miasto ofiarowanych.

3. Wzywa się c. k. Rząd o zaprowadzenie w wyższej szkole przemysłowej krakowskiej kursu destylacji produktów naftowych.

4. Wzywa się c. k. Rząd o wybudowanie nowego gmachu dla szkoły przemysłowej we Lwowie, tymczasem zaś o rozszerzenie przynajmniej lokalności szkoły przemysłowej lwowskiej przez przynajęcie w domach prywatnych.

5. Wzywa się c. k. Rząd do rozszerzenia szkoły przemysłowej we Lwowie działem dla bronzowników i czeleroów.

6. Wzywa się c. k. Rząd, aby przyspieszył starania o budowę gmachu na pomieszczenie szkoły zawodowej w Zakopanem i takiejże szkoły w Kołomyi, a zanim to nastąpi, o bezzwłoczne podwyższenie dotacyi na najęcie lokalu celem odpowiedniego umieszczenia szkoły zawodowej w Kołomyi.

7. Wzywa się c. k. Rząd o wydatniejsze dotowanie szkolnictwa przemysłowego w Galicyi i do rozszerzenia akcyi na polu zakładania szkół zawodowych i rękodzielniczych.

Przewodniczący:

A. Lubomirski.

Sprawozdawca:

Tyszkiewicz.

